

GALALA ni LOTU

Ai Dusidusi kina Nomu Dodonu

VITI

*“Sa tu na dodonu ni tamata
kecega kina galala ni
vakasama, lewaeloma kei na
lotu; na dodonu ogo e oka
kina na galala me veisautaka
na nona lotu se vakabauta,
kei na galala, duadua ga se
vakaitikotiko vata kei ira tale
eso ka vakakina e matanalevu
se vakaitaukei, me vakaraitaka
na nona lotu se vakabauta ena
veivakavulici, vakatovotovo,
sokalou kei na rokovi.”*

*—iVakaro e Vuravura Raraba
ni Dodonu ni Tamata, Yavu
18 (Universal Declaration of
Human Rights, Article 18)*

GALALA NI LOTU KEI NA SOKALOU E VITI

1. Na cava na dodonu ni galala ni lotu kei na sokalou?

Na dodonu ni galala ni lotu sai koya na dodonu mo taukena, vakubeca, maroroya se veisautaka na nomu lotu. Semati vakavoleka kina dodonu ogo sa ikoya na dodonu ni sokalou. Na dodonu ni sokalou e okati kina na dodonu mo vakabauta, tukunikataka, ka bulataka, vakayadua se vakailawalawa, na ivalavala ni sokalou se soqo vakalotu o vinakata. E vaka talega kina na galala mera biuta na nodra lotu na tamata, mera kua ni tukunikataka na vakabauta vakalotu, se mera kua ni bulataka na cakacaka vakalotu kei na ivalavala vakalotu.

Na dodonu ni galala ni lotu e taqomaki ira talega na tamata mai na nodra vakaduiduitaki, vakasaurarataki, se biliraki ena vuku ni nodra vakabauta vakalotu, ka vakakina na dodonu mera kakua ni vakasaurarataki me vakadinadinataka na vakabauta vakaoqo.

2. Na cava na dodonu ni galala ni lewaeloma se vakabauta?

Ogo na nona dodonu bibi e dua na tamata me muria na nona vakasama kei na nona vakabauta ka kakua ni sotava na ivalavala e saqata na nona vakatulewa titobu ni dodonu kei na cala.

3. Na cava soti na lawa e taqomaka na galala vakalotu?

Na lawa e Viti e taqomaka na galala vakalotu sa ikoya na:

- Yavu 4 ni Yavu ni Vakavulewa ni 2013, ka vakamacalataka nio Viti e dua na matanitu galala ena vakabauta vakalotu.
- Yavu 22 ni Yavu ni Vakavulewa ni 2013, ka vakadeitaka na dodonu ni galala ni lotu, lewadodonu, kei na vakabauta.
- Wase 19 ni Human Rights and Anti-Discrimination Act 2009 ("HRADA 09"), ka sa vakatabuya vua e dua me vakaduiduitaka se vakasosataka e dua tale ena vuku ni lotu, vakasama, se vakabauta ena veivanua eso, me vakataka na cakacaka se vuli (kei na veika tale eso).
- Tikina 9 ni Employment Relations Act 2007 ("ERA 07").

4. Na cava na lotu vakamatanitu e Viti?

Na Yavu ni Vakavulewa ni 2013 e tukuna ni o Viti e dua na matanitu galala ena vakabauta vakalotu, kena ibalebale ni sega ni dua na lotu vakamatanitu. Ni sega ni veisautaki na Yavu ni Vakavulewa, e sega ni tu kina Palimedi na kaukauwa me tauyavutaka se vakadonuya e dua na lotu vakamatanitu.

5. Na cava au rawa ni cakava kevaka e voroki na noqu galala ni lotu kei na sokalou?

E liutaki tu na matanitu ena lawa, ka sa itavi ni tamata kecega mera tokona na lawa. O koya gona, kevaka e voroki na nomu dodonu vakalotu, kakua ni taura ga e ligamu na lawa. Sa tu vei iko na sala vakalawa oqo me wali kina:

- a. Na Mataveilewai e Cake. Na Mataveilewai e Cake e taqomaka na dodonu bibi kece ni tamata, oka kina na dodonu ni galala vakalotu. O koya gona, e rawa vua e dua na tamata me kerea na vakadodonutaki ena Mataveilewai e Cake ke voroki na dodonu oqori. E rawa ni vakatulewataka na Mataveilewai e Cake na taqomaki ni galala ni lotu.
- b. E rawa talega ni vakatulewataka na Mataveilewai Levu na sega ni vakamuri ni ERA 07.
- c. Alternative Dispute Resolution (ADR). E dau vinaka cake na ADR ni sega ni rawa se gadrevi na veivuke ni veilewai. Na iwalewale oqo e oka kina na veivosaki, veivakaduavatataki, se veisorosorovi mai vei ira na kenadau, se iliuliu vakalotu se vakaitikotiko.
- d. Palimedi. Na cakacaka ni matanitu ena rawa ni vakavuna na yali ni nomu dodonu ki na galala ni lotu kei na sokalou. Ena tikina oqo, na Palimedi e rawa ni dua tale na mataveivosaki veiganiti me wali kina na nomu gagadre. Me rawa ni wali kina na voroki ni nomu dodonu ena sala oqo, e dodonu mo vosa vua e dua na lewe ni Palimedi.

- e. Human Rights and Anti-Discrimination Commission (HRADC). Sa rawa talega mo kauta nomu kudru kina HRADC me baleta na kena vaqaqai kei na kena iwali.

LOTU ENA VANUA RARABA

6. *E rawa beka niu vakaraitaka vakararaba na noqu rai vakalotu e matanalevu?*

Io. Na dodonu ki na galala vakalotu ka tauyavutaki ena Yavu ni Vakavulewa e tukuna ni sa tu vua na tamata yadua na dodonu, vakayadua se vakaitikotiko vata kei ira tale eso, vakaitaukei se e matanalevu, me vakaraitaka ka bulataka na nodra lotu se vakabauta ena sokalou, na kena rokovi, bulataki, se vakavulici.

7. *E rawa beka niu wasea se vunautaka na noqu vakabauta vei ira na tani?*

Io. Me salavata kei na galala ni vosa e matanalevu ka vakakina vakaitaukei, e tiko na dodonu me wasei na vakabauta vakalotu, vakasama, vakanananu, kei na nanuma eso vei ira na tani. Me vakakina, e rawa talega nira duavata na tamata mera tauyavutaka e dua na lotu, mera muria e dua na lotu sa tu rawa, se mera veisautaka na nodra lotu. E yaga me kilai ni galala vakalotu ena ruku ni Yavu ni Vakavulewa e rawa ni yalani me taqomaki kina na nodra dodonu kei na galala na tamata tale eso, maroroya na ivakarau vinaka raraba, ka tarova na veivakasosataki raraba.

8. *E rawa beka ni'u tiki ni dua na kabani se mataisogosoqo vakalotu?*

Io. Ena ruku ni lawa, sa tu vei ira na tamata na dodonu mera veimaliwai ka vakaitavi ena itaviqaravi vakalotu vaka-itikotiko, ka okati kina, ena maliwa ni dodonu tale eso, na dodonu mera tauyavutaka na vanua ni sokalou se soqoni vata me baleta na inaki vakalotu, mera cakacakataka ga vakataki ira ena galala na nodra cakacaka vakalotu, mera tauyavutaka ga na nodra ivakarau ni veiliutaki, ka mera taukena ka dusimaka ga na nodra koronivuli ni veituberi kei na vuli vakalotu.

E sega ni gadrevi ena lawa oqo mera ciqomi na tamata ki na nodra ilawalawa na veisoqosoqo se mataisogosoqo vakalotu eso, me vaka ni sa dua tale na tiki bibi ni galala vakalotu sa ikoya na galala ni veigalalataki kei veivakuwai mai na veimaliwai.

9. *Na veitabana ni matanitu cava beka era vakalawataka na veimatalotu?*

E sega ni tiko e Viti e dua na tabana vakatabakidua ni matanitu me raica raraba na veimatalotu kei na itaviqaravi vakalotu kece sara.

Me baleta na mataqali kei na tauri ni qele, sa dodonu mera rejisitataka na veimatalotu e dua na ivakananumi ni yacadra na Trustees rejisitataki kei na valenivolavola ni Registrar of Titles ena ruku ni Religious Bodies Registration Act 1881. Na ivakananumi oqo me na sainitaka na ulu ni veiliutaki se iliuliu ni matalotu e Viti kei na rua mada ga vei ira na italatala se bete e vakaitikotiko e Viti (se, kevaka e lailai mai na rua na italatala se bete vakaitikotiko e Viti, ia mai vei rau e rua mada ga na lewe ni matalotu oqori).

GALALA VAKALOTU ENA VANUA NI CAKACAKA

10. *Na veivakayarayarataki cava e tiko ena galala ni lotu ena nodrau veimaliwai e dua na itaukei ni cakacaka kei na dua na tamata cakacaka?*

Na ERA 07 kei na HRADA 09 e tiko yadua kina na veika me taqomaki ira na tamata cakacaka mai na veivakaduiduitaki ka yavutaki ena lotu.

Na HRADA 09 (wase 19) e vakatabuya vua e dua me vakaduiduitaka se vakasosataka e dua ga na tamata ena vuku ni lotu, vakasama, se vakabauta (ena maliwa ni veika tale eso) ena cakacaka se itaviqaravi e veisemati ki na cakacaka.

Na ERA 07 e vakacala vakalawa vei ira na itaukei ni cakacaka mera veivakaduiduitaki ena veika ni cakacaka (me vaka na veivakacakacakataki, ivakarau ni cakacaka, vakasukai, se vakacegu) kei na isau e yavutaki (ena maliwa ni veika tale eso) ena lotu, itovo vakavanua, se lewaeloma.

Me kuria, na tikina 22 ni Yavu ni Vakavulewa e tarovi ira na itaukei ni cakacaka mai na nodra veivakasaurarataki ena itavi vakalotu vei ira na nodra tamata cakacaka se me vakasaurarataka e dua na tamata cakacaka me cakava e dua na ka e veisaqasaqa kei na nona lotu se vakabauta na tamata oya.

E tu na iyalayala raraba eso e baleta na veika kece qori e cake.

11. Na cava na kedrau isema na galala vakalotu kei na auwa ni cakacaka?

E sega ni dua na isema vakatabakidua ni galala vakalotu kei na auwa ni cakacaka e Viti.

Na siga ni vakacagicagi raraba vakalotu e Viti e oka kina na Siganimate, Moniti ni Siganimate, Siga ni Siganisucu, Siganisucu ni Parofita o Mohammed, kei na Diwali.

E dodonu vei ira na tamata cakacaka mera veivosakitaka vata kei ira na nodra itaukei ni cakacaka na ituvaki eso ka rawa ni tara yani na kena rokovi na nodra lotu se masumasu, ka dodonu vei ira na itaukei ni cakacaka mera ciqoma na nodra vakabauta vakalotu na tamata cakacaka kei na ivakaraitaki ni nodra vakabauta ena vanua e rawa kina. Oqo e dua na cakacaka ni veivakaduavatataki ka na rawa vakavinaka duadua ena veitalanoa kei ira kece na tamata cakacaka.

12. E rawa beka ni'u dara na isulu vakalotu ki cakacaka se besetaka me'u dara e dua na tiki ni unifomu ena vuku ni noqu vakabauta vakalotu?

E dina ni sega ni taqomaki tu vakatabakidua na dodonu oqo ena lawa, na Yavu ni Vakavulewa e vakarautaka na galala ni lotu, kei na ERA 07 kei na HRADA 09 e vakatabuya na veivakaduiduitaki vakalotu e vanua ni cakacaka. Mera vakaraitaka na tamata cakacaka vei ira na nodra itaukei ni cakacaka ena kena gauna donu e dua na gagadre se ituvaki digitaki ka basika mai ena vuku ni vakabauta se ivalavala vakalotu. Oqo ena rawa kina vei itaukei ni cakacaka me kila na ituvaki vakaoqo ka rokova vakavinaka na nodra galala vakalotu na tamata cakacaka.

GALALA VAKALOTU ENA KORONIVULI

13. E rawa beka ni tauri na kalasi ni lotu ena koronivuli raraba?

Ilo. E tukuna na wase 11 ni Education Act 1966 ni sa rawa me vakayacori na veituberi vakalotu ena dua ga na koronivuli. Ia:

- Mera kakua ni vakasaurarataki na qasenivuli mera solia se tiko ena veituberi vakaoqo ke saqata na lewa ni nodra lewaeloma

- Kevaka e kerea na itubutubu ni dua ga na gonevuli me vakuwai taucoko se vakatikina mai na nona tiko ena veituberi vakalotu e koronivuli, me na vagalalataki vakakina na gonevuli oya.

14. E dodonu beka vei ira na gonevuli mera vuli vakalotu se qaravi kalou ena nodra koronivuli?

Sega. E rawa nira kerea na itubutubu mera vakuwai taucoko se vakatikina mai na nodra tiko na gonevuli ena veituberi vakalotu ena dua na koronivuli.

Me kena ikuri, na tikina 22 ni Yavu ni Vakavulewa ni 2013 e tukuna ni sa tu vua na tamata yadua na dodonu me kakua ni vakasaurarataki me bubului ena dua na ivakarau ka veisaqasaqa kei na nodra lotu se vakabauta se vakaraitaka e dua na vakabauta e sega ni duavata kina o koya.

15. E rawa beka ni ra kakua ni lako i vuli se tiko ena itaviqaravi tuvanaki ni vuli na gonevuli ena vuku ni nodra vakabauta vakalotu?

Na wase 22 ni Yavu ni Vakavulewa ni 2013 e solia na dodonu ki na tamata yadua, oka kina o ira na gonevuli, me kakua ni vakasaurarataki me cakava ena dua ga na ivakarau e veisaqasaqa kei na nona lotu se vakabauta.

E Viti, sa ra vauci tu na gonevuli mera vuli me tinikarua na yabaki. Na tikina oqo ena sega ni rawa ni vakuwai ena vuku ni vakabauta vakalotu.

Nira sega ni laki vuli na gone e dodonu me vakadonui ena dua na ivola volai mai vua e dua na itubutubu se dauveisusu. Kevaka e dau vakayacora tiko e veigauna e dua na koronivuli na itaviqaravi e veisaqasaqa kei na nona lotu se vakabauta e dua na gonevuli, oqo e rawa ni matataka e dua na voroki ni lawa se voroki ni dodonu ka dodonu me veivosakitaki kei na koronivuli. Kevaka e sega ni rawa ni wali na kauwai oqo ena ivakatagedegede oya, ena rawa ni kau cake kina dua na sala vakalawa e vakamatatataki tiko ena taro 5 e cake, kevaka e ganita.

16. E rawa beka ni ra veisautaka na gonevuli na unifomu ni koronivuli ena vuku ni nodra vakabauta vakalotu?

E sega ni dua na lawa matata e vakamacalataka tiko na ka oqo, ia ena ruku ni Yavu ni Vakavulewa kei na HRADA 09, ena sega ni rawa vei ira na koronivuli me tarovi ira na gonevuli mai na nodra veisautaka na nodra unifomu ni koronivuli me salavata kei na nodra vakabauta. Me ivakaraitaki, e sega ni rawa ni tarova e dua na koronivuli e dua na gonevuli Musolomani me daramaka e dua na hijab se, veibasai, me vakasaurarataka e dua na gonevuli sega ni Musolomani me daramaka e dua kevaka e veisaqasaqa kei na nona vakabauta.

MATAIVALU KEI NA VEIQARAVI RARABA

17. E lavaki beka na veiqaravi vakamataivalu se vakararaba, kevaka e vakakina, e tiko beka eso na veivagalalataki vakalotu?

E sega ni dua na veiqaravi vakamataivalu se vakararaba lavaki e Viti.

LOTU KEI NA LEWADODONU

18. E rawa beka ni'u kakua ni bubuluitaka e dua na ka vakalawa ena vuku ni noqu vakabauta vakalotu?

Io. Ni o rairai ena mataveilewai vaka dua na ivakadinadina, sa tu nomu dodonu vakalawa mo kua ni bubului. Ena gadrevi beka ga mo cakava e dua na veivakadeitaki sega ni vakalotu.

19. E rawa beka nira vakatulewa na turaganilewa ka yavutaki ena nodra vakabauta vakalotu?

Sega.

20. E tiko beka na veitaqomaki me baleta na itukutuku maroroi eso vei ira na iliuliu ni lotu?

E sega ni dua na lawa e Viti e vakarautaka na veitaqomaki vakaoqo.

E se bera ni vakatovolei oqo ena mataveilewai. O koya gona, ena rawa na veitaqomaki ena lawa raraba me buli ena veisiga ni mataka mai na vakatulewa vakamataveilewai.

GALALA VAKALOTU ENA LAWAN NI VEIMATANITU

Me ikuri ni taqomaki ni galala vakalotu ena veivanua yadua, era tu talega na iyaya ni cakacaka duidui se ivolatukutuku vakalawa ni veimatanitu ka taqomaka na dodonu oqo. Ena 1948, na dodonu ni galala ni lotu kei na lewaeloma a vakatakilai mai na iVakaro e Vuravura Raraba ni Dodonu ni Tamata (Universal Declaration of Human Rights). Mai na gauna oya, e sa so na veiyalayalati kei na veidinadinati ka tauyavutaka ka vakatorocaketaka na dodonu oqo ena ivakatagedegede ni veimatanitu.

21. Na veitaqomaki cava au ciqoma ena ruku ni lawa ni veimatanitu?

Na iyaya ni cakacaka ni veimatanitu e vakadeitaka nira sa tautauvata na tamata kecega ena mata ni lawa, veitalia na nodra lotu. Era tukuna talega na lawa oqo ni na sega ni dua e rawa ni vakaduiduitaki ena yavu ni lotu, ni oqo e dua na cala e saqata na bula dokai ni tamata ka na vakacalai ni voroka na dodonu ni tamata kei na yavu ni galala.

22. Na galala cava e okati ena iyaya ni cakacaka ni veimatanitu oqo?

Galala ni vakasama, lewaeloma, kei na lotu.

Na galala oqo e oka kina na galala ni vakasama ena veika kece sara, galala me tauri na vakabauta, galala ni yalodina ki na lotu se vakabauta, kei na galala ni yalodina yadua. E sega ni vakatarai kina e dua na yalani ni galala me tiko se vakubeci e dua na lotu se vakabauta ni nona digidigi e dua. E sega ni dua e rawa ni vakasaurarataki me vakatakila na nona nanuma se nona muria e dua na lotu se vakabauta.

Galala me veisautaka na lotu se vakabauta.

Sa tu vei ira kece na tamata na dodonu mera biuta na nodra lotu se vakabauta ka vakubeca e dua tale se me sega sara ga nodra vakabauta. E vakatabui na vakayagataki ni kaukauwa vakayago, veitotogitaki, lawatu, se ivalavala me vakasaurarataki kina e dua me ciqoma, veisautaka, se maroroya e dua na lotu se vakabauta.

Na galala mo vakaraitaka ka tukunikataka na nomu lotu se vakabauta, vakayadua ka vakailawalawa, vakararaba ka vakaitaukei.

Era marautaka kece na dodonu me vakaraitaki ka wasei ena vakacegu na nona lotu se vakabauta e dua vei ira tale eso, ni galala tu mai na veivakadonui ni matanitu se dua tale na itikotiko vakalotu. Na dodonu oqo e sega ni yalani ga vei ira na lewe ni itikotiko vakalotu sa volai tu. Me kena ikuri, me kakua ni vakasaurarataki na volayaca me baleta na itikotiko se isoqosoqo vakalotu me rawa ni marautaki kina na nodra dodonu.

Na galala mo vakaraitaka na nomu lotu ena veivakavulici, bulataki, sokalou, kei na rokovi.

Na galala me vakaraitaka na lotu se vakabauta ni sokalou, rokovi, bulataki, kei na veivakavulici e oka kina e dua na ivakarau rabailevu ni cakacaka:

- Na sokalou kei na rokovi e okati kina na ivalavala ni soqo e vakamacalataki vakadodonu kina na vakabauta, vakakina na veimataqali ivalavala e bibi ki na ivalavala vakaoqori, oka kina na tara ni vanua ni sokalou, na kena vakayagataki na ivalavala kei na iyaya ni soqo, na vakaraitaki ni ivakatakarakara, kei na kena rokovi na siga ni vakacagicagi kei na siga ni vakacegu.
- Na bulataki kei na vakavulici ni lotu se vakabauta e oka kina na ivalavala e bibi ki na nodra itovo na ilawalawa vakalotu ni nodra veika taumada, me vakataka na galala mera digitaka na nodra iliuliu vakalotu, bete, kei na qasenivuli; na galala ni tauyavutaki ni semineri se koronivuli vakalotu; kei na galala me vakarautaki ka veisoliyaka na veitikina vakalotu se ivola.

Na galala ni itubutubu kei na dauveisusu mera vakatara na luvedra se gonevuli mera vuli vakalotu se bula savasava ka salavata kei na nodra vakabauta.

Era marautaka na gone na dodonu mera rawata na vuli vakalotu me vaka na nodra gagadre, lotu, se nodra vakabauta na nodra itubutubu se dauveisusu. E sega tale ga ni dodonu mera vakasaurarataki na gone mera ciqoma na veituberi vakalotu e veisaqasaqa kei na nodra gagadre na nodra itubutubu se dauveisusu. Me vaka na ivakavuvuli ni veika vinaka duadua ni gone, e dodonu me vakauqeta na Matanitu e dua na draki ni veivosoti vakalotu ena koronivuli ka tokona na veidokai ni lewevuqa kei na duidui vakalotu.

23. *E tiko beka e dua na yalani ni galala oqo?*

Io. E tiko eso na iyalayala e soli ena lawa, ka nodra inaki mera taqomaka na bula raraba, ivakarau, tiko bulabula, bula savasava, kei na dodonu kei na galala ni tamata tale eso. Ia, e sega ni rawa ni yalani na vakatatabu ena inaki veivakaduiduitaki se vakayagataki ena dua na ivakarau veivakaduiduitaki.

VAQARAI NI VANUA TAUTAUVATA

Nida tamata, sa tu vei keda na galala meda digidigi, wasea, ka bulataka na veika eda vakabauta. Eda dau taura tu vakabibi na noda galala vakalotu kei na vakabauta me idusidusi ena noda bula. Me vaka ga nida vakamareqeta na noda lotu kei na vakabauta, sa dodonu meda vakamareqeta vakalevu na nodra dodonu na tamata kecega kina galala ni lotu kei na vakabauta. Nida kila na bibi ni galala oqo, eda na wasea vakacava na ivakavuvuli ni galala ni lotu ena noda itikotiko? E tiko beka e dua na sala meda kunea kina na vanua eda tautauvata kina nida veimaliwai kei ira na duidui vakabauta?

Na iwalewale oqo ena rawa kina vei iko mo kunea na vanua tautauvata ena nomu itikotiko:

YACO MO KILA

Ni bera nio taqomaka na nomu vakabauta vakalotu se na nodra o ira tale eso, sa ka bibi mo kila vinaka na dodonu kei na ivakavuvuli taumada ni galala ni lotu. Na ivolalailai oqo e tiko kina eso na itukutuku e veiganiti me baleta na nomu dodonu kei na yavu ni galala ni lotu. Segata mo kila tiko na veisau ni galala vakalotu ena nomu vakasarava na itukutuku ni veivakatorocaketaki eso ena rawa ni tara na galala oqo.

ROGOCA NA YASANA TAUCOKO

Dau vakarorogo ka kauwaitaka me baleta na nodra lotu kei na vakabauta dina na tamata tale eso. Kevaka mada ga o sega ni duavata kei na nona vakabauta e dua tale, vakanamata mo segata mo kila ka rokova na nona rai. Na nodra vosa, vakabauta, kei na nodra ivalavala na tamata era vakauqeti mai na vuqa na ka. E dodonu mo dau kila na nodra nanuma eso tale nio vakamacalataka ka vakamuria na nomu itutu, ka kerea mera kakua ni vakacudrui ena nomu vakabauta vakalotu dina.

BULATAKA NA ITOVO DODONU

Me rawa nida bula vakaitikotiko vata kei na duidui ni vakasama kei na vakabauta, sa ka bibi sara meda kila na sala meda veivosaki kina ka sega ni veika walega me veivosakitaki. Me kua ni dau veileti na nomu veivosaki me baleta na ulutaga e veicoqacoqa. E dodonu mera dau veidokai ka veirokovi na tamata kece nira segata mera dodonu ka dauveinani vakatautauvata. Ni sega ni qaga na nomu itutu, e dodonu mo ciqoma na kena macala ena loloma kei na itovo vakaturaga. Nanuma mo cata na veivakacacani ena kena mataqali cava ga, oka kina na veivakacacani ka yavutaki ena matatamata, vakabauta vakalotu se sega ni vakabauta, kei na duidui ni veivinakati vakatagane se yalewa.

TOKONA NA VOSOTA

E dodonu mera bula vata na tamata ena veiyaloni ni tu na nodra duidui eso. Na bula veiyaloni e sega ni kena ibalebale mo biuta na nomu itutu; ia, sa kena ibalebale mo segata mo bula veiyaloni kei ira na tani era sega ni duavata kei na nomu yavunibula se ciqoma na ivakavuvuli era yavutaki kina. Segata mo vakavulica na yavunibula kei na ivakatagedegede ni itovo vei ira era tu wavoliti iko ka sega ni vakavuna mera yawaki ira se vakaraitaka na nodra tawa veidokai vua e dua e duidui tu.

TARACAKE NA VEIMALIWAI VEIVAKABAUTI

Taracake na veimaliwai e veivakabauti ena nomu itikotiko ena kedra maliwa na tamata duidui na nodra nanuma. Ko na rawa ni kunea vakavinaka cake na sala mo taqomaka kina na nodra dodonu na tani ena dua na sala ka yaga vei ira na tamata kecega nio sa kilai ira vakalevu cake na tamata era sa mai kila vakavinaka na tamata oqori na nodra vakabauta vakai ira. Vakanamata kina ka o tautauvata kina kei ira na wekamu kei ira na nomu itokani lewenivanua. Ka, nio cakacaka vata, vosa vakadoudou me baleta na lotu kei na bibi ni galala vakalotu.

BYU

MANAGEMENT SOCIETY

GO-HRE

GENEVA OFFICE
FOR HUMAN RIGHTS
EDUCATION

